

ეკონომიკური მეცნიერებების სწავლების გამოწვევები საქართველოს უნივერსიტეტებში*

ჟაკ ლეკაშვილი

<https://doi.org/10.35945/gb.2018.06.012>

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
eka.lekashvili@tsu.ge

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური მეცნიერებები, სასწავლო პროგრამების მოდერნიზაცია

ძირითადი ნაწილი: ეკონომიკური მეცნიერებების სწავლების პროცესი უნდა ემსახურებოდეს კონკურენტუნარიანი კადრების მომზადებას, რომლებიც შეძლებენ წარმატებულ საქმიანობას როგორც ეკონომიკური თეორიის, ასევე პრაქტიკული ეკონომიკის სფეროებში.

საქართველოს ეკონომიკის განვითარების დაბალ დონეს მრავალი ფაქტორი განსაზღვრავს, თუმცა მათ შორის არსებითად მნიშვნელოვანია ეკონომიკის სფეროში უმაღლეს საგანმანათლებლო – კვლევით სივრცეში არსებული ხარვეზები.

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს, პასუხი გავცეთ კითხვას, რა გამოწვევების წინაშე დგანს საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებები ეკონომიკური მეცნიერების სწავლებისას და როგორ შეიძლება დაიძლიოს წინააღმდეგობრივი მოცემულობა. ნაშრომში აქცენტი გაკეთდება ეკონომიკური აზროვნების პლურალიზმის საჭიროებაზე; ეკონომიკურ სწავლებაში ისტორიული მეთოდის აქტუალიზაციასა და თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარებით ნაკარნახევი საჭიროებების უზრუნველყოფაზე, რომლის გარეშეც მსოფლიო ბაზართან წარმატებული ინტეგრირება ვერ ხერხდება.

საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და ეკონომიკის ტრანსფორმაციის პირობებში საუნივერსიტეტო საგანმანათლებლო სივრცეში მარქსისტული პოლიტიკური ეკონომიკის სწავლება ჩაანაცვლა ნეოლიბერალურმა ეკონომიკურმა თეორიამ, რომლისთვისაც ქვეყანაში და უნივერსიტეტებში გაბატონებული პოზიციის დაკავებისათვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა მრავალი გარე და შიდა ფაქტორებით იყო განპირობებული. თუმცა, რეალურად კვლავ მივიღეთ მდგომარეობა, რომელიც ეკონომიკური აზროვნების ცალმხრივ განვითარებას უწყობს ხელს, გამორიცხავს სამეცნიერო აზროვნების პლურალიზმს და კრიტიკული აზროვნების განვითარებას.

თანამედროვე პირობებში მსოფლიოში მიმდინარე პროცესების გავლენის ფონზე ნეოლიბერალური და ნეოკეინსიანური მიდგომების წარმომადგენელთა დებატებში კვლავ წინ წამოიწია სახელმწიფოს როლის საკითხი

ეკონომიკის განვითარებაში. საქართველოში ნეოლიბერალური პოლიტიკის გატარებამ ვერ უზრუნველყო წარმატებული ეკონომიკური ტრანსფორმაცია და განვითარება, რის გამოც ეჭვები გაჩნდა პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტიანობის მიმართ. აღმოჩნდა, რომ „თანამედროვე პირობებში „ლესეფერ“ დოქტრინის მოქმედება სახელმწიფო რეგულირების თეორიის გარეშე სინამდვილეს მოწყვეტილი აბსტრაქციაა“ (თოდუა, 2004).

სახელმწიფოს, როგორც ინსტიტუციის რაციონალურობისა და ეფექტიანობის შეფასება შესაძლებელია ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის ანალიზის საფუძველზე. **ეკონომიკური პოლიტიკა ეკონომიკურ – თეორიულ თვალსაზრისებსა და პოლიტიკურ მიზანშეწონილობას შორის მუდმივი წინააღმდეგობის ასპარეზია.** მსოფლიო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა ეკონომიკური თეორიის ფორმირების საფუძველი ხდება, ან პირიქით. ამასთან, ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიას ხშირად არ აქვს პასუხი პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკის გადაწყვეტილებებზე.

როგორც წესი, თეორიული ეკონომიკური პოლიტიკა პრაქტიკულ ეკონომიკურ პოლიტიკაზე გავლენას მეცნიერული რჩევის ფორმით ახდენს. **ხშირად ეკონომიკური პოლიტიკის რჩევებსა და ეკონომიკური პოლიტიკის პრაქტიკაში მოქმედ ღონისძიებებს შორის მკვეთრი შეუსაბამობა არსებობს,** რაც შეიძლება განპირობებული იყოს შემდეგი გარემოებებით:

1. **სხვადასხვა მოსაზრება არსებობდეს ეკონომიკური მოვლენის ადეკვატურ ანალიზთან დაკავშირებით;** (ანუ ჩვენ არ გამოვრიცხავთ, რომ ერთი და იგივე ეკონომიკური მოვლენა შეიძლება სხვადასხვა ექსპერტის, საზოგადოების ცალკეული ჯგუფების მიერ განსხვავებულად შეფასდეს, მათ შორის სახელმწიფოს ეკონომიკური როლის საკითხი, და, შესაბამისად, პრობლემის გადაწყვეტასთან მიმართებაში განსხვავებული ინსტრუმენტარუმი იქნას შერჩეული);

2. **როდესაც ჩნდება ახალი ტიპის პრობლემის გადაჭრის საჭიროება** (და ასეთ უპრეცედენტო მდგომარეობაში აღმოჩნდით დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, როდესაც ჩვენმა ქვეყანამ დაიწყო სოციალისტური სისტემიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა, თუმცა არ არსებობდა

* კვლევის შედეგები წარმოდგენილი იქნა I ეროვნულ სამეცნიერო კონფერენციაზე „ეკონომიკური მეცნიერების კრიზისი და ახალი პარადიგმების ძიება“

ტრანსფორმაციის სისტემატიზებული თეორია. ამასთან, ტრანსფორმაციის კონცეპტუალური საფუძვლების არარსებობას დაერთო ურთულესი სისტემური ცვლილებების პროცესში სახელმწიფოს როლის მინიმუმამდე შემცირება, რამაც ხელი შეუწყო პროცესის გახანგრძლივებას, არაეფექტიანობას, სოციალური უთანასწორობის გაღრმავებას, უმუშევრობის ზრდას და სხვა სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემებს);

3. პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა, როგორც ზოგადი პოლიტიკის ნაწილი ხშირად ექვემდებარება სხვადასხვა გავლენებსა და ზეწოლას, რომელიც ეკონომიკურ თეორიაში არასათანადოაა შეფასებული; არც ამ თვალსაზრისით არის საქართველო გამონაკლისი, რადგანაც დამოუკიდებლობის მოპოვების პირველივე დღიდან პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა ყალიბდებოდა დონორი ორგანიზაციების და ქვეყნების, საერთაშორისო კომპანიების ბიზნეს ინტერესების და შიდა ლობისტური ჯგუფების გავლენით. შესაბამისად, მასში ნაკლებად იყო გათვალისწინებული ეროვნული ინტერესები;

4. ხშირად ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებლების ინტერესები, რომელთა მიზანიც ახალ არჩევნებში გამარჯვებაზე ზრუნვაა, არ მოდის შესაბამისობაში ეკონომიკური ექსპერტის რჩევებთან. აღნიშნული მიდგომის გათვალისწინებით არჩევნების ბიუროკრტიის და ინტერესთა ჯგუფების ეკონომიკური თეორიები ემყარება ინდივიდთა რაციონალურ ქმედებებს და გარკვეულწილად ავნიებს დემოკრატიული პრინციპებით არჩეული სახელმწიფოს/ მთავრობის როლს და მის ეფექტიანობას.

ამასთან, ეკონომიკური-პოლიტიკური რჩევები დროულად უნდა იძლეოდეს ინფორმაციას მოვლენათა არახელსაყრელი განვითარების შესახებ, უფრო მიზანმიმართულად უნდა მოუწოდებდეს ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებლებს შესაფერისი ქმედებებისკენ და ეფექტიანად ქმნიდეს პოლიტიკური კონსენსუსის პირობებს, როგორც ქვეყნის მასშტაბით, ასევე მის ფარგლებს მიღმა.

ბოლო წლებში მსოფლიოში განვითარებულმა მძიმე ეკონომიკურმა კრიზისმა ახალი მოთხოვნები დააყენა თეორიული და პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკის წინაშე. გლობალიზაციის ეპოქაში ახალ დისკუსიებში აქტუალური გახდა ძველი დებატების თემები, მათ შორის - სახელმწიფოს როლი ეკონომიკაში. თანამედროვე გლობალიზაციას საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების ყველა ფორმის (საერთაშორისო ვაჭრობა, კაპიტალის საერთაშორისო მიგრაცია, სამუშაო ძალის საერთაშორისო მიგრაცია, ტექნოლოგიების გადადინება, საერთაშორისო საწარმოთა კოოპერაციის ზრდა) გაძლიერება ახასიათებს, ამასთან, გლობალურ დონეზე დაქსელილი ფინანსური სისტემა მხარდაჭერილი და წახალისებულია. ბაზრების გლობალიზაციის ნევატიურმა შედეგმა, რომელმაც 2008 წლიდან ფინანსურ ბაზრებზე იჩინა თავი და რეალურ ეკონომიკაზე

გავრცელდა, მატერიალური კეთილდღეობის შემცირება და უმუშევრობის ზრდა გამოიწვია (შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სახეზეა საერთაშორისო ბაზრის წარუმატებლობის/ ჩავარდნის მაგალითი).

21-ე საუკუნის გლობალიზაცია არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მიეწეროს უბრალო შემთხვევითობას. ის წარმოადგენს გააზრებულ ეკონომიკურ-პოლიტიკური გადაწყვეტილებების შედეგს, რომლის მიზანსაც წარმოადგენდა ეკონომიკურ პროცესებში ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ჩარევების მიზანმიმართული შევიწროება (კლუმპი, 2013), რომელიც გამოიხატა:

1. საქონლისა და მომსახურების არაერთი ბაზრის დერეგულირებაში;
2. საერთაშორისო ვაჭრობის და კაპიტალის საერთაშორისო მოძრაობაში ბარიერების მიზანმიმართულ გაუქმებაში;
3. საერთაშორისო ბაზრების გაფართოებაში ყოფილი სოციალისტური ქვეყნების ტრანსფორმაციის და შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში ეროვნული ეკონომიკების ინტეგრაციის გზით.

შედეგად, მსოფლიო ეკონომიკაში შეიქმნა ხელსაყრელი გარემო საერთაშორისო კომპანიების ინტერესების გასატარებლად.

გლობალურმა ეკონომიკურმა კრიზისმა და მასთან ბრძოლის მეთოდებმა ცხადყო, რომ კაპიტალისტურ საბაზრო ეკონომიკებში ბაზრებისა და სახელმწიფოს მხრიდან საბაზრო რეგულირების მიმართ დამოკიდებულებების ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. კერძოდ, კრიზისის გამო მთელს მსოფლიოში უკეთ გააცნობიერეს, რომ საბაზრო ჩავარდნა თურმე შესაძლებელია, განსაკუთრებით საფინანსო ბაზრებზე. თუმცა ამ მოვლენამ ყველგან ავტომატურად როდი გამოიწვია კაპიტალისტურ ეკონომიკურ სისტემაში სახელმწიფოს, როგორც მარეგულირებელი ინსტანციის როლის ზრდა. ბაზრის აშკარა ჩავარდნის მიუხედავად, დემოკრატიული მოწყობის სახელმწიფოს სისტემატურად და პასუხისმგებლობის მაღალი შეგნების მნიშვნელობის საკითხზე განსხვავებული დამოკიდებულება აქვთ დასავლეთ ევროპის, ანგლო-ამერიკულ და აზიურ ქვეყნებს. თუ ეკონომიკური პოლიტიკის საკითხთა ძველ დებატებზე განიხილებოდა **ბაზრის მაკორდინირებელ ძალასა და სახელმწიფოს ავტორიტარული მნიშვნელობის საკითხები**, ახალი დებატების მთავარი კრიტერიუმებია **საბაზრო ჩავარდნისა და სახელმწიფო არასრულყოფილების ფორმები** (კლუმპი, 2013).

აღნიშნულ ტენდენციების გათვალისწინებით, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ უნივერსალური საბაზრო ეკონომიკური სისტემა არ არსებობს. ამასთან ცალკეული, კონკურენციაში მყოფი საბაზრო ეკონომიკური სისტემები, მათი განვითარება

რების სტრატეგიული მიზნების კლასიფიკაციიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ცვლიდნენ პრაქტიკულ ეკონომიკურ-პოლიტიკურ მიდგომებს, ენდოგენური და ეგზოგენური ფაქტორების ცვლილებების გათვალისწინებით.

სახელმწიფოს ეკონომიკური ფუნქციები:

1. ანტიინფლაციური პოლიტიკის გატარება და ანტი-ციკლური რეგულირება;

2. საზოგადოებრივ დოვლათზე მოთხოვნის დაკმაყოფილება (როგორცაა კომუნალური მოსახურება; ჯანდაცვა და საპენსიო მომსახურება; დაზღვევა უმუშევრობის შემთხვევაში, პროფესიული მომზადება და გადამზადება; დაწყებითი, საშუალო და უმაღლესი განათლება; საკომუნიკაციო მომსახურება; კოლექტიურ – საზოგადოებრივი მომსახურების გაწევა და ა.შ.);

3. საბაზრო კონკურენციის ნეგატიური შედეგების ლიკვიდაცია;

4. ეკონომიკის ეფექტიანობის, სტაბილურობისა და სამართლიანობის უზრუნველყოფა და მასტიმულირებელი ფუნქციის შესრულება.

თანამედროვე განვითარებულ ეკონომიკაში სახელმწიფო რეგულირების ერთ-ერთი მიმართულებაა ეკონომიკურ სამართლებრივი ბაზის შექმნა, რომლითაც განისაზღვრება ეკონომიკაში ცალკეული სუბიექტების ქცევის წესები. ამასთან სახელმწიფო აკონტროლებს საკანონმდებლო და ნორმატიული დოკუმენტებით დადგენილი ღონისძიებების შესრულებას.

განვითარებულ ქვეყნებში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ეკონომიკის პროგნოზირებას და ინდიკატურ დაგეგმვას. ეკონომიკის ინფრასტრუქტურის შექმნა და ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფა; საბიუჯეტო-საგადასახადო და ფულად-საკრედიტო სფეროების რეგულირება მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის მიღწევის მიზნით; ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების შემდეგი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა საზოგადოებრივი დოვლათის წარმოება და განაწილება, რომელიც მოცემული პერიოდისთვის საბიუჯეტო რესურსებით იზღუდება; ბიზნესის განვითარებისთვის ხელშეწყობა; ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის შემუშავება-გატარება; ფუნდამენტური მეცნიერებების წახალისება, სამეცნიერო-ტექნოლოგიური და ინოვაციური პოლიტიკის გატარება; საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის რეგულირება; ეკონომიკური და სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; რაციონალური ბუნებათსარგებლობის, ხალხთმოსახლეობისა და ურბანიზაციის რეგულირება და ა.შ.

ტრანსფორმაციის პერიოდში საქართველოს ეკონომიკური განვითარების განსაზღვრაში და განხორციელებაში სახელმწიფოს როლის და მისი ეფექტიანობის ზრდის საკითხი არ დასმულა, რაც განპირობებული იყო მთელი რიგი ფაქტორებით:

1. სოციალისტური ავტორიტარული სისტემის პირობებში სახელმწიფოს უპრეცედენტოდ მაღალი როლით და არაეფექტიანი ეკონომიკური სისტემის ჩამოყალიბებით, რაც როგორც ნეგატიური გამოცდილება, გაკრიტიკებულია აკადემიური წრეების წარმომადგენელთა და პოლიტიკური ელიტის მიერ;

2. გაბატონებული მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგით, მათ შორის საქართველოშიც, რომელიც ნეოლიბერალური იდეების განვრცობას ემსახურებოდა და თავისთავად ზღუდავდა სახელმწიფოს როლს ეკონომიკაში;

3. სისტემური რეფორმირების პროცესის არაკვალიფიციური და არაობიექტური შეფასებებით. ტრანსფორმაციის პროცესი და მისი თეორია ხელახალ რევიზიას და ობიექტურ შეფასებას მოითხოვს;

4. ახალ გარემოებების (იგულისხმება ახალი გეოპოლიტიკური სივრცე, ეკ. კავშირები, ორგანიზაციებში გაწევრიანება, ეკონომიკის ღიაობა და ა.შ.) მოთხოვნების საჯარო მმართველობითი უნარ-ჩვევების (იგულისხმება კოორდინაცია, დროში შესაბამისობა), არ მქონე, ან გარედან თავსმომხვეული პოლიტიკის გამტარებელი სახელმწიფო მოხელეების არსებობით სახელისუფლებო საკვანძო პოზიციებზე;

5. სამომავლო განვითარების გაურკვეველობით და მასთან დაკავშირებული მოლოდინებით და ა.შ.

შეჯამების სახით უნდა აღინიშნოს, რომ ეკონომიკური-პოლიტიკური მიზნების ჩამოყალიბებისა და გაზომვის დებატების ცენტრში ერთის მხრივ დგას ეკონომიკური მიღწევები, ხოლო მეორეს მხრივ საზოგადოებრივი კეთილდღეობა. ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნებთან დაკავშირებით მიმართავენ ინტენსიურ ინტელექტუალურ და პოლიტიკურ დებატებს, რომლებსაც სხვა შემთხვევაში, მხოლოდ ეკონომიკური მეცნიერებების დისკუსიის ფარგლებში დარჩენა ემუქრებოდა. დებატების საკითხთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია ეფექტიანობასა და სამართლიანობას შორის ურთიერთდამოკიდებულების საკითხი. ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი პრობლემა მუდმივად არის ეფექტიანობასა და სამართლიანობას შორის არჩევანის შესაძლებლობის აღწერა და მისი გადაწყვეტა. აღნიშნული წინააღმდეგობის გადაწყვეტა მდგომარეობს ეკონომიკური თეორიის მრავალი ახალი მიმდინარეობის ინტეგრაციაში, მკაფიო ინტერდისციპლინურ პერსპექტივასა და ეფექტიანობასა და სამართლიანობას შორის პერმანენტული თანაფარდობის განსაზღვრაში, რომლის გათვალისწინებითაც მიიღება ეკონომიკურ-პოლიტიკური გადაწყვეტილებები და რომლის საფუძველსაც წარმოადგენს პლურალისტური ეკონომიკური თეორიების სწავლება უმაღლეს საგანმანათლებლო პროგრამებში.

საქართველოს უნივერსიტეტებში ეკონომიკური მეცნიერებების სწავლებისგამოწვევებს შორის მნიშვნელოვანია „ეკონომიკის ისტორიის“ სასწავლო კურსის საკითხი.

2006 წლის საგანმანათლებლო რეფორმების პერიოდშიდან ეკონომიკის უმაღლესი სასწავლო პროგრამებიდან ამოღებული იყო „ეკონომიკის ისტორიის“ და „ეკონომიკურ მოძღვრებათა ისტორიის“ კურსები, რაც თავის მხრივ უარყოფითად აისახება ეკონომიკის პროგრამის კურსდამთავრებულთა კვალიფიკაციაზე და ცოდნის ხარისხზე. ისინი არ ფიგურირებდნენ უმაღლესი განათლების საკვალიფიკაციო ჩარჩოში. „ეკონომიკის ისტორიის“ სასწავლო კურსის პროგრამიდან ამოღების მთავარი არგუმენტი იყო სპეციალისტის არ არსებობა, რადგან ძირითადად მარქსისტული პოლიტიკონომიის მეთოდით მიმდინარეობდა აღნიშნული კურსის შეთავაზება, თუმცა საგანმანათლებლო დაწესებულებებს არ უზრუნიათ ახალი კვალიფიციური კადრების აღზრდაზე. თითქმის არ შესრულებულა არცერთი სადოქტორო ნაშრომი ეკონომიკის ისტორიის პრობლემატიკაზე. სტუდენტებს არ აქვთ შესაძლებლობა სისტემური სახით შეისწავლონ სხვა ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების მაგალითები, გააკეთონ სათანადო დასკვნები. ეკონომიკის სახელმძღვანელოებში მოცემული მაგალითები მხოლოდ ფრაგმენტული ხასიათისაა და მოწყვეტილია ევოლუციური განვითარების სიღრმეს.

ჩვენი აზრით, შეუძლებელია ეკონომიკური პროცესების განვითარების მეცნიერული შესწავლა სამეურნეო ტრადიციების და კულტურულ-ისტორიული ყოფის თანმიმდევრული ცოდნისა და გენეტიკურ-ისტორიული ანალიზის გარეშე. „მოაზროვნე გონება ყოველთვის ისტორიულ ფესვებს უნდა ეძიებდეს. წარსულის ხსოვნის დაკნინება დემინფორმაციას იწვევს. რაც უფრო ხანგრძლივ ისტორიას მოიცავს ეს ხსოვნა, მით უფრო დიდი განარჯვების პერსპექტივა“ (თოდუა, 2003).

ამავდროულად, უნდა აღინიშნოს, რომ გლობალიზაციისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარების ეპოქაში თავი იჩინა ახალმა მოთხოვნებმა ეკონომიკური

მეცნიერებების სწავლებაში. მათ შორის მნიშვნელოვანია სწავლების ინტერდისციპლინური მიდგომების და მეთოდების დანერგვის საკითხი. საინფორმაციო ეპოქის პირობებში მნიშვნელოვანია, განხორციელდეს ეკონომიკის პროგრამების მოდერნიზება ისეთი სახით, რომლის კურსდამთავრებულთა შედეგად ელექტრონული მმართველობის პროცესში ჩართვას, რამაც უნდა უზრუნველყოს ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით მოქალაქეების ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ამასთან, აღნიშნული მიმართულების განვითარება ხელს შეუწყობს ელექტრონული დემოკრატიის პროცესების დაჩქარებას და გამჭვირვალეს გახდის მმართველობით პროცესებს. სასურველია, ეკონომიკის სასწავლო პროგრამების მოდერნიზება ისეთი სასწავლო კურსებით, როგორებიცაა „ბიზნეს პროცესების რეინჟინინგი ელექტრონული მმართველობისთვის“, „გეოგრაფიული საინფორმაციო სისტემები ტერიტორიული მმართველობისთვის“, „ელექტრონული მმართველობითი გადაწყვეტილებების მხარდაჭერის სისტემები“ და ა.შ.

ამრიგად, საქართველოს უნივერსიტეტებში ეკონომიკური მეცნიერებების სწავლების გამოწვევებს შორის მნიშვნელოვანია მრავალფეროვანი ეკონომიკური თეორიების შესწავლა-დამუშავების, ეკონომიკის ისტორიის სასწავლო კურსის სწავლების და ინტერდისციპლინური სასწავლო კურსების შეთავაზების პრობლემები, მათ შორის თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების სწავლების კომპონენტებით. აღნიშნული ცოდნით აღჭურვილი მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები შეძლებენ, გაუმკლავდნენ გლობალიზაციის ეპოქაში სწრაფად ცვალებად გამოწვევებს, შიდა და გარე შოკებს და მიიღონ ეფექტიანი პოლიტიკურ-ეკონომიკური გადაწყვეტილებები მმართველობის ყველა დონეზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თოდუა გრ., (2004), **ეკონომიკურ მოძღვრებათა ისტორია, ნაწილი 1, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი**, 622 გვერდი;
2. ლევაშვილი ე., (2018), რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაცია – მცირე ქვეყნების ეკონომიკური პოლიტიკის კოორდინაციის სრულყოფის მიმართულება. მონოგრაფია. გამომცემლობა უნივერსალი, თბილისი, გვ. ISBN 987-9941-26-236-7. 255 გვერდი;
3. Gogorishvili, I.,(2016), Foreign economic policy of Georgia since gaining the Independence’. Estonian Discussions on Economic Policy, Topical issues in the EU Member States. 1/2016, Berlin-Tallin. ISSN 2228-1878,pp.33-47.http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/majanduspoliitika/2016/1_2016_kroonika.pdf(Accessed 30 November 2017);
4. Gagnidze, I.,(2016), “The Impact of Entrepreneurial Universities on the Innovative Development of Economy”, III International scientific and practical conference “Strategic Imperatives of Modern Management”, KNEY, Kiev, pp. 186-192. <http://wiki.kneu.kiev.ua/bitstream/2010/20956/1/186-192.pdf> (Accessed 11 December 2017);
5. Klump, R., (2015). Economic Policy. Instruments, aims and Institutions, third revised edition. Georgian translation. Publishing house of TSU,Tbilisi;

6. Lekashvili, E., Gaprindashvili, G.,(2014). Socialist Integration in the Context of Regional Economic Integration(On the Example of the South Caucasian States),”Empires and Nations from the 18th to the 20th century”, Volume 2, edited by Antonello-Biagini and Giovanna Motta. Cambridge Scholars Publishing. pp.142-152;
7. Lekashvili, E., (2011).Competition study under the conditions of globalization, Foreign Economic Relations Development in the Modern World Economic System, Intrnational Collaction of the Scientific Works, Kiev, Ostiva Ukrainy, pp.92-96;
8. Lekashvili, E.(2015), Entrepreneurial Way of Thinking and Its Development Challenges in Georgia. Journal L’Association 1901 ‘SEPIKE’, Ed., 8, Poitiers (France), Frankfurt (Germany), Los Angeles (U.S.), pp. 121-126. ISSN 2196-9531. ISSN 2372-7438. http://docs.wixstatic.com/ugd/b199e2_004a4752ab114d47b94800998f727abb.pdf(Accessed 30 November 2017);
23. Lekashvili, E.,(2017),For The Study of development governmental strategy to support the entrepreneurial education in Georgia, THE 10TH ANNUAL EUROMED ACADEMY OF BUSINESS (EMAB) CONFERENCE Global and National Business Theories and Practice: Bridging the Past with the Future, Rome, (September 13-15, 2017), ISSN 2547-8516. pp.2107-2110; <http://euromed2017.com/page/eka-lekashvili/>(Accessed 7 February, 2018);
24. Lekashvili, E., (2018),Georgia: Communist Experiment and Transformational Economic Policy,Dynamics and Policies of Prejudice from the Eighteenth to the Twenty-first Century, Edited by Giovanna Motta, Cambridge Scholars Publishing, ISBN (10):1-5275-0862-5-3;ISBN (13): 978-1-5275-0862-0. pp. 395-411;http://lib.myilibrary.com/members_access.asp;<http://www.cambridgescholars.com/dynamics-and-policies-of-prejudice-from-the-eighteenth-to-the-twenty-first-century>
9. Sepashvili, E., “Globalized World Economy, Innovations and National Policies for Economic Growth”, Business Systems Laboratory 4th International Symposium, ‘Governing Business Systems. Theories and Challenges for Systems. Thinking in Practice’, ISBN: 9788890824234, Vilnius, Lithuania, (2016), pp. 174–176.http://bslab-symposium.net/Vilnius.2016/BSLab-Vilnius2016-e-book_of_Abstracts.pdf(Accessed 9 February, 2018);
10. Papachashvili, N.Global Trade Order: The lessons from Doha Round, Book of Abstract, Business Systems Laboratory 4th International Symposium, “Governing Business Systems. Theories and Challenges for Systems. Thinking in Practice”, ISBN: 9788890824234, Vilnius, Lithuania, (2016). pp.84-86.http://bslab-symposium.net/Vilnius.2016/BSLab-Vilnius2016-e-book_of_Abstracts.pdf(Accessed 20 February 2018).

CHALLENGES OF TEACHING THE ECONOMIC SCIENCES IN GEORGIAN UNIVERSITIES

EKA LEKASHVILI

Academic Doctor of Economics, Associate Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia
eka.lekashvili@tsu.ge

<https://doi.org/10.35945/gb.2018.06.012>

KEYWORDS: ECONOMIC SCIENCES, MODERNIZATION OF TEACHING PROGRAMS

SUMMARY

The teaching process of economic sciences must serve to train the competitive staff that will be successful in the field of economic theory and practical economics.

Under the formation of market economy and economic transformation, the neo-liberal economic theory replaced the teaching of Marxist political economy in the university education space, for which a favorable environment for the occupation of the prevailing position in the country and the university was caused by many external and internal factors.

But, in fact, we have still taken a stand that promotes unilateral development of economic thinking and excludes the pluralism of scientific thinking and the development of critical thinking. In the modern conditions, the use of "laissez faire" doctrine without the realization of state regulation is an abstraction from reality".

Among the challenges of teaching the economic sciences in Georgian universities is the issue of the "Course of Economic History". From the higher education programs of the economy, the course of "history of economics" has been taken out,

which in turn negatively affects the qualifications of the graduates of the economic program and the quality of knowledge. The Scientific study of economic processes cannot be done without consensual knowledge of traditional traditions and cultural-historical existence and genetic-historical analysis.

Also, in the era of globalization and information technology development, new challenges emerged in the challenges of teaching economic science. It is important to introduce interdisciplinary approaches and methods of teaching. In the context of the information period, it is important to modernize economic programs in the form of graduates, who will be able to engage in e-governance, which should provide citizens with the use of new technologies in their decision-making process. In addition, the development of this direction will facilitate acceleration of processes of electronic democracy and make governance processes transparent. It is desirable to modernize educational programs through such training courses as "reengineering business processes for e-governance", "geographical information systems for territorial governance", "e-governance solutions support systems", etc.